

культури, інформаційного простору, а також для виховання громадян, здатних відповідально діяти в умовах сучасних викликів.

В умовах сьогодення реалізація державної ідеології можлива лише за допомогою формування правової адекватної ідеології кожного громадянина. Це системний процес формування у громадян і суспільства стійкого розуміння принципів верховенства права, поваги до законодавства, відповідального ставлення до виконання юридичних норм як основи демократичного співжиття, що надасть їй здійсненню гарантовану значущість, яку розуміє і держава, і громадяни України.

Розуміння державної ідеології кожним громадянином – це усвідомлене, критично осмислене і внутрішньо прийнятне сприйняття базових цінностей: гідність, свобода, справедливість, патріотизм, демократія, єдність. Особа асоціює себе з українським суспільством, відчуває належність до національної спільноти, поділяє бачення майбутнього держави, тобто активна внутрішня позиція, що проявляється у відповідальному ставленні до держави, суспільства та спільного майбутнього.

Відтак, державна ідеологія виступає системоутворюючим елементом, що визначає зміст, пріоритети реалізації функцій держави у політичній, соціальній, економічній, гуманітарній та безпековій сферах. Вона забезпечує смислову цілісність державного управління та надає нормативно-ціннісне підґрунтя для формування і реалізації ефективної публічної політики, що являється квінтесенцією державної політики [3, с. 210].

Для розробки концепції майбутнього України необхідно створити нову інституцію – Національну раду, яка формуватиме ініціативну групу інтелектуалів для організації написання та опрацювання проєкту державної ідеології, в основу якого закладатиметься Конституція України та інші нормативно-правові акти, залучатиме максимальну кількість суспільних інститутів з метою чіткої правової ідентифікації в головних питань життя країни, забезпечуватиме контроль за виконанням владою ідеологічних індогенів, закріплених нормативними документами.

Джерела та література

1. Сучасна парадигма публічного управління : збірник тез III Міжнародної науково-практичної конференції (19-22 жовтня 2021 р.) / За наук. ред. к.е.н., доц. Стасишина А.В. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 637 с.

2. Татарнікова Т.О. Механізми формування національно-державної ідеології забезпечення внутрішньої безпеки. Інвестиції: практика та досвід. 2024. №21. С.208-210.

3. Токарчук О.В. Національна ідеологія в українському державотворенні: ціннісний аспект. Нове українське право. 2024. Вип. 4. С.51-58.

УДК 316.48:620.9

Шумлянський С., канд. політ. наук; Костира С., канд. техн. наук; Будз В., канд. філос. наук

Науково-дослідний центр Держспецтрансслужби, Україна

ОБ'ЄКТИ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ У КОГНІТИВНІЙ ВІЙНІ

Анотація. Тези присвячено розгляду енергетичної інфраструктури як інструменту когнітивного впливу в умовах сучасної війни. Проаналізовано російську стратегію «ядерного терору», включаючи шантаж навколо ЗАЕС та використання енергосистеми як зброї. Оцінено вплив українських ударів по російських НПЗ у контексті стратегічної нейтралізації. Визначено, що фізичний вплив на об'єкти енергетики є ключовим засобом трансформації ментальної реальності ворожого суспільства та деконструкції стратегічних нарративів.

Ключові слова: енергетична інфраструктура, когнітивна війна, нарративи, інформаційна протидія, ядерний шантаж, стратегічна нейтралізація, нафтопереробні заводи.

Shumlianskyi S., Ph.D. Ph.D. (Pol. Sci.); Kostyria S., Ph.D. (Eng.); Budz V., Ph.D. (Phil.)
Research Center of the State Special Transport Service, Ukraine

ENERGY INFRASTRUCTURE FACILITIES IN COGNITIVE WARFARE

Abstract. *The abstract examines the role of energy infrastructure as a tool for cognitive influence in modern warfare. The Russian strategy of "nuclear terror", including blackmail around the ZNPP and the use of the power system as a weapon, is analyzed. The impact of Ukrainian strikes on Russian oil refineries in the context of strategic neutralization is assessed. It is determined that the physical impact on energy facilities is a key means of transforming the mental reality of the enemy society and deconstructing strategic narratives.*

Keywords: *energy infrastructure, cognitive warfare, nuclear blackmail, narratives, strategic neutralization, oil refineries.*

Сучасні воєнні конфлікти демонструють поступовий перехід від суто фізичного знищення об'єктів до використання руйнувань як засобу радикальної трансформації ментальної реальності. Енергетична інфраструктура у цьому контексті стає не лише технічною ціллю, а й потужним засобом когнітивної війни. Ще під час терористичної атаки 11 вересня 2001 року, що відбувалася у прямому ефірі, стало очевидно, що фізичні атаки на знакові об'єкти здатні змінювати реальність у головах людей швидше за інформаційні кампанії, перетворюючи катастрофу на глобальний когнітивний конструкт [1].

Агресор використовує енергетичну інфраструктуру як інструмент стратегічного впливу за декількома векторами. Щодо країн Заходу, зокрема США, застосовується стратегія маніпуляції «страхом перед ескалацією». Хоча США не мають прямої енергетичної залежності від РФ, Кремль використовує ядерну риторику як засіб нав'язування «червоних ліній» та стримування військової допомоги Україні. За оцінками експертів, у жовтні 2022 року ризик застосування РФ ядерної зброї досягав 50%, що перевищувало рівень Карибської кризи 1962 року [2]. Ерік Шлоссер наголошує, що ядерна риторика Росії має на меті створити когнітивний параліч у західних еліт, змушуючи їх діяти в межах російського сценарію через страх перед гіпотетичним ударом по військовій цілі або місту [3].

Ця когнітивна атака закріплена у нормативній базі РФ. Оновлені «Основи державної політики РФ у галузі ядерного стримування» (2024) визначають підставою для ядерної відповіді «вплив противника на критично важливі об'єкти», виведення з ладу яких може зірвати дії ядерних сил [4]. Це створює механізм постійного шантажу: будь-яка успішна операція ЗСУ проти логістики чи інфраструктури агресора подається як крок до ядерної катастрофи.

Щодо внутрішнього українського поля «ядерна складова» агресії набула рис систематичного дезінформаційного терору. Лише протягом жовтня 2022 року російська пропаганда згенерувала масив фейків про нібито підготовку Україною «брудної бомби», що транслювалося вищим керівництвом РФ на міжнародному рівні [5]. Паралельно здійснювався психологічний тиск через об'єкти атомної енергетики. Систематичні звинувачення ЗСУ в обстрілах Запорізької АЕС, маніпуляції з ліцензованим персоналом станції та поширення дезінформації про «зінання» директора І. Мурашова мали на меті дискредитувати Україну в очах МАГАТЕ та сформувати у населення відчуття неминучої техногенної катастрофи [5].

Обстріли, що спричиняють відключення зовнішнього живлення АЕС, як і системне знищення інших об'єктів енергетичної інфраструктури, мали на меті, зокрема, дестабілізацію тилу та виснаження енергосистеми, і самими ж пропагандистами агресора були визначені як «холодомор». Енергетичний терор через ракетні удари по підстанціях та мережах (що може призвести до дефіциту потужності в 50–60%) має чітку когнітивну мету - паралізувати волю суспільства до опору через загрозу системного блекауту [6].

Відповіддю на ці виклики стала стратегічна ініціатива України в межах концепції «стратегічної нейтралізації». Як зазначає В. Кевлюк, ця стратегія дозволяє перемогти через

точкове ураження критичних вразливостей ворога, позбавляючи його стратегічних можливостей без повного фізичного знищення [7]. Удар українських дронів по авіабази «Енгельс» 5 грудня 2022 року став історичним прецедентом — першою атакою на ядерну базу рф. Це мало колосальний когнітивний ефект: міф про «ядерну недоторканність» рф та її здатність захистити стратегічні сили було деконструйовано [3].

Аналогічну роль відіграють удари по російських нафтопереробних заводах (НПЗ). Вони переносять війну з екранів телевізорів безпосередньо в економічну та побутову реальність російського населення. Фізичне руйнування паливної інфраструктури в глибокому тилу рф руйнує впевненість у перемозі агресора та паралізує маховик війни, перетворюючи агресію на саморуйнівний процес для кремля [7]. Кожен палаючий НПЗ є наочним доказом неспроможності російської ППО та влади забезпечити безпеку власної інфраструктури, що радикально змінює «картинку світу» всередині росії та на міжнародній арені.

Отже, «енергетично-когнітивний» аспект стратегічної нейтралізації полягає у спроможності України через асиметричний вплив на критичну інфраструктуру агресора (НПЗ, авіабази) нейтралізувати його шантаж. Енергетична безпека в нову еру вимагає розуміння, що інфраструктурний терор не є безкарним, а стратегічна відповідь України ефективно руйнує когнітивні конструкції ворога [8].

Джерела та література

1. Черепанин В. Літаки в голові. *Критика*. 2002. Рік VI, Число 3 (53). С. 12–15. URL: <https://krytyka.com/ua/articles/litaky-v-holovi> (дата звернення 11.03.2026 р.).

Бабяк М. Зараз ризик ядерної війни найвищий в історії. *Нова Польща*. 22 квітня 2024. URL: <https://novapolshcha.pl/article/zaraz-rizik-yadernoyi-viini-naivishii-v-istoriyi/> (дата звернення 11.03.2026 р.).

2. Schlosser E. Russia's Invasion of Ukraine Has Changed the Nuclear Order Forever. *The Atlantic*. January 2023. URL: <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2023/01/russias-invasion-ukraine-war-nuclear-weapon-nato/672727/> (дата звернення 11.03.2026 р.).

3. Основы государственной политики РФ в области ядерного сдерживания (Указ Президента РФ). 2024. URL: https://mid.ru/ru/foreign_policy/international_safety/disarmament/1434131/ (дата звернення 11.03.2026 р.).

Аналіз дезінформаційних повідомлень (Жовтень 2022). *Центр протидії дезінформації*. URL: <https://ppl.org.ua/wp-content/uploads/2022/11/Жовтень-2022-рік.pdf> (дата звернення 11.03.2026 р.).

Секція 5. ІНФОРМАЦІЙНА ТА СОЦІОКОМУНІКАТИВНА СКЛАДОВА ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ ТА ТЕХНОГЕННИХ КАТАСТРОФ

UDC: 330.16:355.01

Kovbasa V., Ph.D. (Econ.)

Kyiv Vadym Hetman National Economic University, Ukraine

IMPACT OF INFORMATION FLOWS ON INDIVIDUAL ECONOMIC BEHAVIOR DURING GEOPOLITICAL CRISES: MODERN UKRAINIAN CONTEXT

Abstract. *This paper examines the influence of information flows on the economic behavior during Ukraine's full-scale invasion. Taking into account contemporary uncertainty, information shocks cause rapid as well as panic-driven responses, which include increased cash and foreign currency demand. Modern information channels often trigger behavioral contagion through information cascades, availability heuristic, and loss aversion. The country experiences a steady increase in cash circulation alongside with growing deposits, indicating a complex behavioral dynamics.*